

Lp. Janar Holm, Haridus ja Teadusministeeriumi Riikliku Eksamikeskuse juhataja

Koopiaid: Haridus- ja teadusminister, keskkonnaminister, Eesti Teaduste Akadeemia, TA Looduskaitse komisjon, Riiklik Looduskaitsekeskus, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Maaülikool, Bioloogia- ja Geograafiaõpetajate Liit, Eesti Bioloogiaõpetajate Ühing, Eesti õpetajate liit, HTM-KKM keskkonnahariduse edendamise töörühma liikmed ja konsultandid.

Taustinformatsioon ja ettepanekud seoses koduloo ainekava aruteluga:

Loodusõpetusest 1.-3. klassis seoses õppekava üldosa ja koduloo ainekava projektidega

1. Taustinformatsioon loodushariduse arengu kavandamise riiklikest prioriteetidest Eestis

Lasteaiast ja algklassidest algava loodushariduse olulisust on rõhutatud enamikus riigi strateegilistes dokumentides eelkõige kahes kontekstis: (1) konkurentsivõimeline teadmispõhine ühiskond ning (2) loodushoidlik, säästev, jätkusuutlik ühiskond. Mõlemal puhul on võtmeroll loodusega kokkupuutes kujuneval kriitilisel mõtlemisel ning loodustunnetuse arenemisel.

Kõigile Haridus- ja Teadusministeeriumi osakondadele ja allüksustele on teada, et 15. novembril 2005 on Haridus- ja Teadusministeeriumile (HTM) ja Keskkonnaministeeriumile (KKM) üle antud Säästvat Arengut Toetava Hariduse (SAH) kontseptsioon, mis koostati vastavalt HTM ja KKM ühise tegevuse memorandumile 10. märtsist 2005 ning Vilniuses 55 riigi keskkonna- ja haridusministrite tippkohtumisel 17. märtsil 2005 vastu võetud seisukohtadele ÜRO SAH dekaadist: <http://www.envir.ee/89176>

Kontseptsioon sai KKM heakskiidu 29. novembril 2005, läbis HTM kooskõlastusringi 20. veebruaril 2006 ning ootab formaalset kinnitamist. Kuna kontseptsiooni vahearuaande juulist 2005 aktsepteerisid mõlemad ministeeriumid, ning sellele ei laekunud HTM vastuväiteid, on KKM seda käsitlenud edasise ühise tegevuse alusena. HTM esindajad on konstruktiivselt osalenud HTM ja KKM vahelise keskkonnahariduse edendamise töörühma töös. HTM aktsepteeris augustis 2005 kontseptsiooni vahearuaande ning allakirjutanule kui töörühma juhile ei ole HTM poolt laekunud ühtegi dokumenti, mis esitatud kontseptsiooni kui ühistegevuse aluse vaidlustaks.

Kontseptsiooni meetmetes nähakse ette õppekava toetav praktiline loodusõpe looduskeskuste ja koolide koostöös suure rõhuga lasteaedadele ja algklassidele; kontseptsiooni lisana on ministeeriumidele 15. nov. 2005 üle antud ka sellise koostöö rahastamisstsenaariumid. Mitmete HTM allasutuste ja HTM toetatud projektide toel ning KIK-i ja Keskkonnaministeeriumi ja selle allasutuste toetusel on käivitunud mitmed sellesuunalised riiklikud ja rahvusvahelised initsiatiivid, mida koordineerivad mitmed riigi ja omavalitsuste institutsioonid, ülikoolid, koolid ning kolmas sektor.

Väike valik nende initsiatiivide näiteid on:

- (1) Eesti Noorsootöökeskuse riiklikud ja rahvusvahelised projektid loodushariduse vallas (HTM toel);
- (2) Riikliku Looduskaitsekeskuse looduskoolide ja kaitsealade võrgustiku arendamine ning loodushariduse alane tegevus (KKM toel);
- (3) Bioloogia- ja geograafiaõpetajate liidu ja REC-Estonia initsiatiiv õues õppimise materjalide arendamiseks (KIK-i toel);
- (4) Tartu Keskkonnahariduskeskuse koordineeritav pilootprojekt õppekava toetavate temaatiliste programmide läbiviimiseks koostöös looduskeskustega kõigil kooliastmetel ning looduskeskuste ja koolide koostöövõrgustiku rajamiseks (KIK-i toel).
- (5) Ulatuslik lasteaedade loodusharidusprojekt koos vastavate keskuste rajamisega Tallinnas projekti „Aiatuulik” raames (MTÜ Hared).

- (6) Läänemere piirkonna looduskoolide rahvusvaheline koostööprojekt Interreg „BSR Eagle”, mida koordineerib Keskkonnaministeerium.
- (7) KKM poolt ette valmistatud Looduskaitse Arengukava aastani 2040, milles nähakse ette ulatuslik loodushariduslik tegevus.
- (8) ÜRO Säästvat Arengut Toetava Hariduse dekaad (2005-2015)

Kõik need vajalikud initsiatiivid, milles on tehtud ja kavandatud investeeringuid riiklikest ja rahvusvaheliste projektide vahenditest, on rajatud eeldusele, et lähtutakse ühistest eesmärkidest riigi kodanike heaolu ja elukvaliteedi tagamisel, kehtib toimiv koostöö riigi institutsioonide, sh. HTM ja KKM vahel ning järgitakse ühistegevust reguleerivaid dokumente. **Paljud nendest riiklikest initsiatiividest ja rahvusvahelistest projektidest on seotud algklasside loodusõpetuse ainekavaga. Loodusainete õpetamise taset nõrgestavad otsused raskendaksid riigi lepinguliste kohustuste täitmist, pikemas perspektiivis aga riigi kodanike valmisolekut elukeskkonna ja elukvaliteedi säilitamiseks. Seega ei ole REKK-i õppekava üldosa ega loodusainetesse puutuvad ainekavad lahti rebitavad laiemast keskkonnahariduse ja säästvat arengut toetava hariduse kontekstist.** Isegi juhtudel, kus selleks puudub formaalne reeglistik, on arukas silmas pidada õppekavadega seotud arengustenaariume ning kooskõlastada relevantsete ministeeriumide ja institutsioonidega, eelkõige Keskkonnaministeeriumi, Looduskaitsekeskuse ning ülikoolidega.

2. Väljavõtted õppekava ametliku tööversiooni üldosast

REKK-i kodulehel olev ametlik õppekava (versioon 25.03.2006) üldosa käsitleb kaht võimalikku alternatiivi, kus on ära toodud TÜ ettepanekud ja REKK-i ettepanekud.

REKK-i õppekava üldosas on märgitud:

§ 16

2) Valdkonda loodusained kuuluvad kodulugu (REKK ettepanek), loodusõpetus, bioloogia, geograafia, füüsika ja keemia.

3) Kodulugu (REKK ettepanek) ja loodusõpetus võimaldavad õpilastel omandada üldised alused loodukeskkonna (sic!) terviklikuks tajumiseks ja esmaste seoste mõistmiseks inimese ning tema loodusliku elukeskkonna vahel.

§ 18

2) Valdkonda sotsiaalsained kuuluvad kodulugu (REKK ettepanek), ajalugu ning inimese- ja ühiskonnaõpetus.

3) Koduloo (REKK ettepanek) vahendusel tutvub õpilane oma lähima elukeskkonnaga ning ealiselt mõistetavate maailma tähtsaimate sotsiaalsete- (sic!) ja kultuuriliste nähtustega. Kodulugu on integreerivaks aineks kujundamaks kõlbelisi ja esteetilisi väärtushinnanguid ning tervislikku eluviisi.

§ 26

I kooliastme tunniarv

6) Loodusõpetus (TÜ) 3

7) Inimese- ja ühiskonnaõpetus 3

6) kodulugu (loodusõpetus 3 tundi ja inimeseõpetus 3 tundi) (REKK)

3. Järeldused ja ettepanekud

Olles tutvunud REKK-i kodulehele ilmunud koduloo ainekavaga ning õppekava üldosa määruse projekti väljas oleva versiooniga 25.03.2006, tuleb märkida järgmist.

1) REKK-i kodulehel olevate dokumentide alusel puudub võimalus otsustada, millisel määral on loodusõpetuse valdkonna kompetentsi ainekava väljatöötamise kaasatud, kuna informatsioon ainekava töörühma ja autorite kohta puudub.

2) Loodusõpetuse integreerimine koduloo ainekavasse eeldaks seoste analüüsi 4. klassi loodusõpetuse ainekavaga. Püüd koduloo ainekavale arvamusi küsida ilma 4. klassi loodusõpetuse ainekava paralleelse käsitlemiseta viitab asjaolule, et koduloo ainekava loodusõpetuse seos ainekava üldosaga ei ole läbi mõeldud ega realiseeritud.

Ettepanek: Püstitada korrektne probleemiseade ainekavade osas, mis eeldab ametlikus õppekava üldosas (25.03.2006) ette nähtud alternatiivide paralleelset ettevalmistamist ning koosetamist relevantsetele ministeeriumidele ja organisatsioonidele võrdlevaks hindamiseks.

Nendeks on (1) TÜ alternatiiv: loodusõpetus + inimese- ja ühiskonnaõpetus, (2) REKK-i ettepanek: kodulugu + loodusõpetus.

Teaduspõhisusele, innovatsioonile, säästvate arengule ja elukvaliteedi tõusule orienteeritud riigis on loodushariduse sisul ja vastavatel ainekavadel erakordselt suur roll. Vastava valdkonna kompetentsi piisava kaasamise vajadusele on juhtinud tähelepanu oma ala tippeksperdid (vt. Prof. Aarne Tõldsepp, Õpetajate Leht, 7.04.2006, lk. 7).

Seda tunnetades on õppekava arendamisse puutuvat tähelepanelikult jälginud Eesti Teaduste Akadeemia, ülikoolid ja nende teaduskondade nõukogud, hariduse ja loodushoiuga tegelevad kolmanda sektori organisatsioonid ja õpetajate ühendused, samuti Keskkonnaministeerium ning Haridus- ja Teadusministeeriumi osakonnad ja eksperdid.

Resümeerides nimetatud asutuste ja organisatsioonide ja ekspertide seisukohti: esitatud koduloo ainekava, mille ambitsiooniks on integreerida ka loodusõpetus, ei taga vajalikku loodusõpetuse taset.

Eelnevast lähtudes on jätkuvalt aktuaalne HTM-KKM keskkonnahariduse edendamise töörühma ettepanek, mille edastas HTM-le ja REKK-ile 13. detsembril 2005 toimunud loodusainete ümarlauas, kus osalesid REKK-i poolt Janar Holm, Sulev Valdmaa ning HTM poolt abiminister Erki Piisang:

Säilitada 1.-3. klassi loodusõpetus iseseisva aienä.

Sulev Valdmaa ja Janar Holm kinnitasid, et ettepanekust on aru saadud. Janar Holm kinnitas, et see võetakse arvesse.

Tutvumine koduloo ainekava projektiga ei jäta kahtlust, et ametlike REKK-i kodulehel olevate õppekava üldosa alternatiivide seast valides tuleb käesolevas olukorras pidada otstarbeks lahenduseks õppekava üldosa TÜ variandi rakendamist 1.-3. klassi loodusõpetuse osas: loodusõpetus iseseisva aienä.

Eelnevast lähtudes vajab üle vaatamist ka koduloo ainekava, lähtudes sellest, et loodusnähtusi käsitletakse 1.-3. klassis süsteemselt loodusõpetuse raames.

Palume seda arvesse võtta edasises töös õppekava üldosa ja ainekavade valdkonnas.

Tartus, 10.04.2006

Lugupidamisega, Ivar Puura

HTM-KKM keskkonnahariduse edendamise töörühma esimees, Ivar.Puura@ut.ee, 5106858